

Ivan Jontes:

V OGNJENEM OBROČU

Iz zapiskov kmečkoga mladeniča

"Saj ti hudiči gruntaraki bi jima ne plačali niti toliko, kolikor bi bilo treba za obleko in obu-
tev, zmerom bi bila vsa razčepana in napol bo-
sa in jaz bi ju ne mogla nikoli popolnoma za-
krpati, torej je bolje, da ostaneta doma. Bo-
mo že kako živeli. Bajto imam, njivico in kra-
vo — če bomo pa kdaj lačni, pa drugih ne bo
bolelo."

Gruntarjev Marjana ne more videti. Zelo
jih ima v želodcu. Ob vsaki priliki, ki se ji
ponudi, jim zabeli kako grenko. Vaskim mo-
gočežem to seve ni po godu, a jim seveda ne
preostaja kot molče prežeti Marjanine pikre
zbadljivke, ki so največkrat prav na mestu.
Bajtarji jo imamo radi baš radi njenega ostre-
ga jezika.

Omenjenega dne torej smo ubirali pot pre-
ko polja ter se pomenkovali o tem in onem.
Pot nas je nanesla mimo Benkove njive. Ben-
ka, premožen gruntar, je oral in ker je baš pri-
oral do steze, nas je nagovoril ter nas za par
minut ustavil. Pogovarjali smo se o vojni.

In Benka je dejal:

"Meni je prav všeč, da je izbruhnila vojna
in želim, da bi ji ne bilo kmalu konec. Boste
vsaj malo ponižnejši, vi bajtarji. Dozdaj vam
ni bilo nikoli dovolj plače za vaše delo, odalej
boste pa radi delali zastoni, za samo hrano in
še Boga boste hvalili, če vas bomo hoteli vzeti
na delo!"

Benka ima samo enega sina, ki mu je šele
sedemnajst let in mu seveda ni bilo treba iti v
vojko; zato je tako govori.

Marjana ga je ošinila s strupenim pogle-
dom (prepričan sem, da je Benka zabeležila, ko
ga je zadel ta pogled, saj je še mene zamrazilo).

"Hudiči! — rajši crknem, ko da bi vam
delala zastoni, preklesti bahači gruntaraki!" mu
je zabrusila pod nos. In čez čas je pristavila:
"Le čakaj, hudiči vampasti, tudi tebi bo še pre-
sedala ta vojna in prosil boš Boga, da bi se
končala, pa te ne bo uslišal, kakor zdaj noče
uslišati nas revežev, ki nam bo prinesla vojaka
samo trpljenje in pomanjkanje! Zaradi mene
pa naj traja dokler hoče, tako dolgo vem, da
ne bo, da bi Marjana kdaj prosila tebe in pa
kakega drugega grutarkega zlodja za kosček
kruha! Rajši vzamem konec od hudega! Fej,
hudoba!"

Nato mu je obrnila hrbet ter nadaljeva-
la svojo pot, mi pa smo udrili za njo.

Benka je stal na koncu svoje njive kakor
kak lipov bogec ter presenečen in užaljen zijal
za nami.

"Čakajte, kmalu vas bo minilo!" je prero-
koval za nami, kakor je Marjana zakričala:

"Tudi tebe, grdoba nemarna, bo minilo in
mogoče preje kot nas!"

Proti nam pa je rekla:

"Zlodej misli, da bo njemu prizanešeno,
ampak ni gotovo, da se ne moti! Kdo ve, kako
dolgo bo trajala vojna, in če je ne bo konec v
letu in pol, bodo vzeli tudi njegovega fanta.
Če se to zgodi, potem bo drugače govoril. Po-
čakajmo, bomo videli, kdo se bo bolj zviljal?"

To se je zgodilo v prvih dneh vojne.

Zdaj lezemo že v deveti vojni mesec. A
vojne še ne bo kraj. Obetajo, da bo trajala še
eno leto, mogoče tudi dalj časa. Prihodno
spomlad bo zadelo tudi Benkovega Primoža in
ponosni Benka ne bo več hodil po vasi tako re-
gimentno.

Vdov je čedalje več.

Na žalostno klenkanje naših zvonov amo

se že privadili. Novica, da je poginil na bojišču
ta ali oni, nas več ne vznemirja, kakor prve me-
sece. Maršalka nevesta ali ljubica, katere
ženin trohni nekeje v Galiciji, v Karpatih ali v
Srbiji, je že pozabila nanj... Kdo bi mislil na
mrtve, ki jih ni moči priklicati v življenje...? In
mladeniči, ki pred vojno niso smeli ponoči
ven na vas, zdaj polagoma prevzemajo zapu-
ščino na vojno odšli fantov.

Tudi nekatere vdove so zdaj veselejše...

Drugeče je skoro vse kot navadno spo-
mladi. Zemlja izpušča vlago, trate in trav-
niki se odevajo v zelenje in cvetje, ozimna
bujna poganja iz tal, na sadnih drevesih so se
prikazali cvetni popki in v zelenicah gozdovih
se že oglašajo kukavice. Nad lepo pokrajino
se boči modri nebesni svod in škripanček pre-
peva nad zelenimi polji, ki mrgolijo prirodnih
delavcev. Kot navadno spomladi, le da na
polju delajo le stari, ženske in mladi po-
biči. Fantje in moške plesnijo in strelskih jarkih,
trpijo pomanjkanje, pasejo uki in čakajo na
smrt. Mnogi jo bodo pričakali.

Drugeče pa kot pred meseci.

Malo slabše. Moka, ki jo dobivamo od
aprovizacije, je čedalje slabša. Črna in jedva
užitna. Kruh je črn, lepljiv in neokusen. Če
bi ne bili lačni, bi ga ne mogli jesti. Tako pa
nam gre v tek, saj še takega ni vsak dan.

Naša zaloga živil, ki smo jih nakupili pred
pričetkom vojne, je že pošla. Za sladkor in
kavo smo dobili od gruntarjev nekaj krompir-
ja, ki smo ga posadili in nekaj ječmena in rži,
tudi za setev. Pri hiši je ostalo komaj dva
mernika krompirja in nekaj ječmena pa koru-
ze. Ne vem kako se bomo prerinili do žetve?
Vse kaže, da bomo bolj lačni kot siti.

Saj zdaj tudi ni dosti boljše. Zjutraj malo
ječmenovega močnika, opoldne krompirjeva
juha ali nezabeljeni koruzni žganci, večerš po-
lenta iz aprovizacijske moke, zvečer pa par
drobnih krompirčkov v oblicah. Nikoli se ne
najdemo do sita. In otroci tako radi jedo!
Zmerom bi jedli. Oči mojih bratcev in sestic
so tako velike in lačne...

Uboga mati! Koliko mora pretrpeti za-
radi nas! Zdaj že hodi na dnino k bogatim
gruntarjem, ki ji bodo v povračilo zorali njiv-
vico. Za denar nam ničesar ne naredo. Samo
za tlako. In mi nimamo svoje živine, da bi
mogli zorati njivo. Trdi so ti ljudje. Nekaj
ur ga vzame, da sorje našo njivo, a mati bo
moralala garati deset dni ali še dalj za plačilo!

Zvečer pride domov vsa zbita in upogne-
na in otroci pridrižijo: "Mama, si prinesla kru-
ha? Mi smo lačni!"

In mati razvije svoj naglavni robec in iz-
vleče kos kruha, večerš tudi dva ali tri (njena
malica, ki jo prihrani za nas) ter nam da...
Mi se skoro stepemo za posušeni sorženi kruh
in ne vidimo, da so materine oči tudi lačne...
Otrok vidi samo samega sebe... In koliko-
krat je že odstopila svoj delež pri obedu ali
večerji — nam, otrokom! Ona je raje lačna,
ko da bi nas morala poslušati, ko prosimo:
"Mama, kruha..."

Ce kdo zasluži nebesa, tedaj jih ona goto-
vo! Sedem otrok in nikogar, ki bi jih ji po-
magal preživljati... in v kmečki bajti...!
Samo kosti so je in koža. In pa velike, lačne
oči, ki so tolikokrat vlažne!

Oče nam ne more pomagati. Saj nam še
pisati ne more. Odrezani smo od celega sveta.
Smo kakor na otoku, ki ga obdaja ognjeno
morje.

(Dalje prihodnjik.)

Sam in tja se slika ob bregovih
vseh menja. Obsežni teniški
prostorji z množico igralcev in
onih, ki čakajo, da bodo zopet
na vrsti. Če je vreme ugodno,
je treba vseh čakati po dve
uri, da se dobi raket. Treba pa
je vedeti, da je Anglež zelo po-
trpežljiv, kajti povsod, bodisi
na teniškem igrišču ali pred gle-
dališčem in kinom, velja zanj
načelo, da je po dolgem čakanju
užitek še slajši.

Proti Hampson Courtu se od-
pirajo ob bregovih ogromna
igrišča za cricket. Ta igra je
pri Angležih zelo priljubljena
in privabi ob sobotah in nede-
ljah na desetstose igralcev, da-
si je za vsakdanjega človeka, ki
morda celo pozna pravila, prav
dolgačasna. Gledanje te igre
brez znanja pravil nudi skoraj
enak užitek kot spremljanje ša-
hovske partije za onega, ki ne
ve, za kaj gre.

Še višje ob Temzi niso prostori
več ograjeni in izletniki se
posvečajo poljubnim sportom.
Mnogo jih je še na vodi, drugi
pa so postavili šotore, kjer po
malem uživajo zemeljske dobro-
te, vrtijo gramofonske plošče
in ubirajo nežne strune. Colni-
čki so privežani ob bregu...
Okoli šotorov pa igrajo tenisa,
skačejo, plešejo in uživajo
"weekend".

Drugod je zopet ura za kla-
sične plesse. Učiteljica je zbrala
svoje učence, oblečene v belo,
prepasane visoko kot Grkinje.
Takt za taktom, metodično...
Nedeljska množica stoji okoli in
jih občuduje.

Tu daleč zunaj mesta imajo
svoja tla tudi jezdeci. Prihaja-
li so kilometre daleč iz mesta in
privežali svoje konje ob dreve-
sa. Sedaj križarijo med svetom
in se ustavljajo, zdaj tu zdaj
tam... Povsod imajo prijate-
lje, vsem je do veselja in naravi.

Ko se pričeno v Londonu
prizigati prve ljudi, se množica
polagoma odpravlja na pot. Po
cestah in po Temzi je gneča
kot sredi mesta. Toda mnogim
je še dano, da lahko preživijo
tudi prijeten večer daleč od
cestnega prahu. Na tisoče lu-
dič zasveti po vilih, hličicah in
klubskih domovih; sedaj se pri-
čenja ples, ki zaključuje "week-
end". Se celo plavajo pod vti-
som te krasne panorame notéje
iz vode, da si je nočni zrak ne-
varno hladen.

Kjer se ustavi parnik, povsod
prihrumijo nove množice. Z
raketami, palicami za cricket in
golf se gnetejo. Največ jih je
takih, ki so izmučeni do zapa-
nosti, toda osveženi s čistim
zrakom do prihodnje sobote.

Razne zanimivosti

Trikratna svetilna moč električnih žarnic

Moderna svetlobna tehnika se
je že dolgo pečala in se še peča
z vprašanjem, kako bi se dala
svetilna moč električnih žarnic
zvišati brez večje uporabe toka.
Na Dunaju so tehniki dosegli na
tem polju že prav lep uspeh. Iz-
našli so namreč pripravo, ki se
da pritrditi brez posebne umet-
nosti na vsako žarnico; ta pri-
prava pa znatno zvišuje svetilno
moč vsake žarnice.

Aparat obstoji iz steklenega
obročka, ki ima prizmatičen
prerez. Ena plošev je od-
krivljena na poseben način,
da tvori z drugimi ploškami na-
tančno preračunan kot. Ta obro-
ček zbira svetlobne žarke, ki iz-
žarevajo iz žice v žarnici in jih
odbija in razstresa popolnoma.
Aparat torej ne deluje samo kot
reflektor, ampak zvišuje celotno
svetilnost žarnice. Stekleni obro-
ček se da pritrditi na vsako žar-
nico z žico.

Aparat so preskusili na tehnološkem obrtnem muzeju na Du-
naju in tam so ugotovili, da sve-
ti žarnica trikrat svetlejša kakor
brez aparata. Ker aparat tudi ni
drag, upajo, da ga bodo začeli
kmalu splošno rabiti.

Predzrni vrabci

Neki kmet iz vasi Budingen
(Nemčija) je letos postavil na
svojo njivo posebno velikega
slamnatega moža. Strašilo je ne-
kaj časa res odvrčalo vrabce od
njive. Ko je pa nekega dne prišel
zopet ogledoval "strašilo", je vi-
del, da so si vrabci v žepu su-
knje, s katero je bilo sraščo ogr-
njeno, napravili gnezdo!

PRIŠLA JE...

Zadnjič, pred kakimi 14 dne-
vi je prišla, da si je napoveda-
na šele za ta mesec. Čez kakih
14 dni bi šele morala priti, ta-
ko velevala koledar. Pa je prišla
brezobzirno, ne glede na dolo-
čeni dan, prišla tako nenadno,
da nas je presenetila, tako na
lepem, kakor prihajajo kar na
lepem mnoge druge stvari te
dni. Ležeh v hladnem večeru
in vesel si hladi, ki veje skozi
zastore ob odprtem oknu, zju-
traj se prebudiš, pa veje mraz
skozi okno, zvezde so pregnali
oblaki, ki črni visijo z neba, vi-
joličasti so, da se zgroziš, in po-
cesti se podi vihar in dviga po-
letni prah. In vidiš, da je pri-
šla jesen. Tako pride nanaglo-
ma tudi maršalka drugega. Le-
žeh, kakor si legal navadno za-
jni dve leti, drugega jutra pa
se prebudiš in ko stopiš na ce-
sto, ti porinejo v roke posebno
izdajo.

Tako pride vedno kaj novega,
si misliš, morda se res kaj pre-
obrne in izpremeni, poletje je
prešlo in prišla je jesen.

Kako je prišla jesen in kdaj?
Marčno jutro je bilo. Zvečer
so še sijale zvezde, z odprto
srajco si hodil po cestah in
drevoredih, z odprto srajco in
odprtimi usti, da si vdihaš
večerni hladni zrak, ki si ga bil
po vročem in prašnem dnevu
vesel. Pa potem? Zjutraj je
vršalo po ulicah, tam nad pred-
mestjem so viseli kar vijoliča-
sti oblaki, težki in strašni, gro-
zili so, da se prekoljejo in vsu-
jejo vse hudo na nas, veter je
razsajal po strehah in trosil na
ljudi okruške stare strešne ope-
ke. Zastori so vihrali ob oknih
kot zastave, drevje pred oknom
je šumelo in prvi orumeneli list
je zaplaval z drevesa in legel
raho na trato, pa ga je dvignil
veter in odnesel na cesto. Tam
ga je pomedel veter in ga z dru-
gimi vred gnal na drugo stran
ter pritisnil ob trotoar. Tam so
leplili in plesali v vrtinčih, s
parka je veter prignil druge
ter jih kar lepo zlagal ob tro-
toarju.

Dobro, da imam dežnik, je
dejal pasant ter držal zaprti
dežnik nad glavo, da bi ga ne
zadel opeka, če bi jo veter s
strehe hotel vreči prav njemu
na glavo. In pasant je vedel,
da je jesen. Kadar plešejo ta-
kole v vrtincu prvi orumeneli,
odpadli listi in se zgrnejo nad
mesto težki oblaki, potem je
jesen tu in vse je prepozno. Nič
se ne da pomagati. Prišla je,
tu je in — pozdravljena.

Kako je zdaj s človekovo so-
bo? Dozdaj je bila soba nekaj,
kar je bilo samo mimogrede.
Vsa okna si imel odprte na ste-
žaj, zastore si odmaknil, da bi
čim več zraka in vetra prihja-
lo v sobo in da bi se čim bolj
počutil, da si zunaj, da sediš nad
drevjem, ki šelesti akozi okno,
in da čim manj čutiš te zidove.
Tako mestni človek med zidov-
jem goljufa samega sebe. Okna
ima na dvorišče, kjer raste ne-
kak drevja in kamor kane večni
nekoliko solca in kamor pride
nekaj vetra, pa odpre na stežaj
okna in pozabi na sobo in si mi-
slji malce tistega, kar si mislijo
šolarji, kadar jim pravi učitelj:
Danes gremo v "prosto nara-

vo"... Soba je postala mestnu-
mu človeku nekaj mimogrede,
glavno mu je bilo to, da se je
počutil zunaj.

Pa zdaj? Zdaj je sprevidel, da
je zanj le soba s svojimi štirimi
zidovi, a stropom in podom, z
zaprtimi okni in lučjo (pri me-
ni celo: s petrolejko) in s škri-
pajočo mizo, s knjigami in pa-
pirji. Zdaj ne ališiš več drevja
šelesteti, tudi tistega bore vodo-
metu — iz zemlje štrleče vodo-
vodne navadne cevi, ki brizga
vodo — ne ališiš več in veter
butne včas ob okno, ki se ne da
tesno zapreti. Zdaj ti je tako,
kakor šolarjem, ki jim reče učitelj:
Danes boste zaprti...

Ne da se utajiti, jesen je pri-
šla, prišla kar nenadno, brez po-
časnega prehoda, kakršnega
smo vajeni.

Naj bo. Ostanimo zaprti v
svojih celicah. Bo že še prišla
pomlad, a prej bomo morali
prenesti še zimo. Le ne obupa-
vati! Pozdravljena zato, jesen.
Vedeli smo, da prideš, zakoni
zahtevajo to, a da boš prišla ta-
ko kmalu, tega si nismo mislili.
In prav je tako. Naj gre hitro
mimo nas, mora, mora iti, naj
pride še hujše, najhujše, naj
pride še zima, pretrpeli bomo
tako ali tako, le da pride po-
mlad. Zakaj, tudi sama mora
priti, in tudi pomlad mora pri-
ti. Zakoni zahtevajo to. Samo
nikarita biti neprimerni! Če
smo se zaprti v svoje celice, smo
se zaprti zato, da planemo ne-
koč iz njih.

Tedaj bo pomlad. O, če bi
se tega zavedali vsi! Pozdrav-
ljena, jesen, da bo čimprej po-
zdravljena še pomlad! M. K.

NAZNANILO

Društvenim tajnikom in tajnicam
se tem potom naznanja, da morajo
naznaniti vse spremembe naznanov
članov in članic, naznave novih članov,
ter imena in naznave odstavljenih, stari-
nih in izobčenih članov upravništva
Prosveta, da se lahko točno vidi im-
nika za polnjenje lista Prosveta. Ime-
na in naznave, katere polnijo glavna-
na tajnika, ostanejo tam v arhivu in
jih upravništvo ne dobi. Torej je
še zelo važno, da vselej polnijo na
zadnji zati pripravljene listine vse
naznave upravništva Prosveta posebej.
Pri vsaki spremembi naznave naj se
vselej omeni stari in novi nazov.
Upravništvo si prizadeva, da dru-
štveni tajniki in tajnice to upoštevajo.
Philip Godina, upravitelj.

NAZNANILO IN ZAHVALA

S potrim in žalosnim srcem naznanjamo sorodnikom, znancem
prijateljem tužno vest, da je za vedno zaspala naša ljubljena

MARGARETH PAULINZ

Umrja je 6. septembra 1931 ob 3:30 popoldne. Ob smrti stara-
let in 36 dni. (Rojena je bila v Ringo, Kans., dne 1. avg. 1916. Po-
se je vrnil po civilnem obredu v hišo žalosti dne 10. sept., t. i. b.
hala je na srčni napaki nad tri leta. Najpriaznejša hvala vsem,
ste se udeležili pogreba in vsem, ki ste jo obiskali ob mrtvaškem
kakor tudi vsem, ki ste darovali vence in šopke cvetlic in sicer:
in mra. Dobrotinec, mr. in mra. Gaber, mr. in mra. Haberik, mr.
mra. Komatz, mr. in mra. Shimek, mr. in mra. Mund, mr. in
mra. Schank, mr. in mra. Zainer, mr. in mra. Ben Briznis, mr. in mra. J.
Brinnis, mr. in mra. Lybek, mr. in mra. Ellertson, mr. in mra. Y.
mra. Dragar, mr. in mra. Ponath, Fairview School. Nadalje lepa h-
mr. in mra. Toman in New Holstein in moji sestri, možu in sestr-
ki so prišli iz Penna. Lepa hvala mr. in mra. Pevec, ki sta nam v
pomagala. Sicer najlepša hvala vsem, ki ste sočustvovali s nami
naznala. Lepa hvala za darovani vence društvu št. 104, S.N.P.
katerega članica je bila naša hčerka. Srčna hvala za nagrobni
mr. Božič ob odprtem grobu. Še enkrat lepa hvala vsem, ki
Tebi, draga naša nepozabljena hčerka, želimo, počiva v miru in
Tudi ti bode zemlja. Ostaneš nam v vednem spominu. —
ostali: Barbara in John Paulinz, stariša; Mathilda, sestra —
Allis, Wis.

STAR IN ZVESTI PRIJATELJ

Je ta poznana banka vsem svojim
odjemalcem, katerim vedno rada
pomaga in daje nasvete. Ona
obavlja vseh vrst bančne posle in
prodaja "šifkarte" vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo
kadar kaj potrebujete.

Vaši prihranki so zavarovani pri

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.